

MADENTETKİKVEARAMA

=ENSTİTÜSÜ MECMUASI

İ Ç İ N D E K İ L E R :

MADEN DURUMUMUZ :

	<u>Sayfa</u>
a) Türkiye petrol hamlesi ve dünya petrol durumu	I
b) Türkiye Madencilik faaliyeti.....	1
c) M. T. A. Enstitüsünün faaliyeti	12

ETÜTLER :

Dr. Zati TERNEK	:	Mersin Tarsus kuzey bölgesinin jeolojisi ...	18
Dr. M. Y. DİZİOĞLU	:	Underground water investigations by means of geophysical methods (Particularly Electrical) in the Central Anatolia	63
		Orta Anadolu'da bilhassa elektriki jeofizik usulleriyle yeraltı suyu araştırmaları	71
Dr. Necip TOLUN	:	Contribution à l'etude geologique des environs du S et SW du Lac de Van.	77
Heribert GRUBİTSCHund			
İhsan TOPALOĞLU	:	Über die chrombestimmung in chromiten	115
Doç. Dr. O. BAYRAMGİL:		3 No. lu Çengen kuyusunun petrografisi hakkında not.....	125
		Über die Petrographie der Bohrproben Çengen Nr. III (S-E. Türkei)	129
Greman MÜLLER	:	Mineralfazies und Genese der Manganlagerstaette von Kayı Köy, Kreis Emet. Provinz Kütahya, Westanatolien.	131

HABERLER:

- a) Dünya maden haberleri 137
b) » petrol » 160

DOKÜMANTASYON:

- Dipl - İng. M. R. MUTUK: Dünya petrol ihtiyacının temini 203
Doç. Dr. O. Bayramgil : Batı Almanya, Fransa ve İngiltere'de Uranium mineralleri 214
Dipl.-İng. M. R. MUTUK: 1 nci cihan harbindenberi İngiltere kömür ekonomisi 217
Y. Maden Mühendisi Ö.
Necmettin DANIŞMAN : U. Madenlerinin dünya üzerindeki dağılışına bir bakış 230
Yeni Neşriyat 240
Fiyatlar 242

SENE 18, SAYI 44/45
ARALIK 1953

M. T. A. Enstitüsü Genel Direktörlüğü
adına, bu nüshada yazı işlerini
fiilen idare eden:

M. Rasim MUTUK

Seri şekilde çıkarılan M. T. A. Enstitüsü yayınlarından

Seri ve No. su	Müellifi	K İ T A B İ N A D I	Fiatı (Kuruş)
A. 1	M.T.A. Enstitüsü	Şimal Anadolu taşkömür havzasına dair bazı mühim jeolojik meseleler, 1937	Tükenmiş
A. 2	" "	Anadolu linyitleri hakkında yeni malûmat, 1937	"
A. 3	Louise Jordan	No. 1 Basbirin kuyusundaki küçük foraminiferanın etüdü, 1937	65
A. 4	Dr. S. W. Tromp	Cenubu şarki Türkiye'nin stratigrafisi, strüktür veçheleri ve petrol imkânları ile bunların mücavir mntakalarla mukayesesi, 1941	2000
A. 5	Dr. H. Kleinsorge	Manisa vilâyeti, Soma linyit zuhuru ve civarının jeolojisi, 1941	125
A. 6	Dr. M. Blumenthal	Sinop vilâyeti, Boyabat havzası petrol sahasının jeolojik terkibi, 1942	125
B. 1	Dr. P. Arni	Kırşehir, Keskin ve Yerköy zelzelesi hakkında, 1938	Tükenmiş
B. 2	Prof. Dr. W. Jongmans	Anadolu kömür havzasının şark kısımlarında bulunan Karbon formasyonuna ait nebatî fosiller hakkında etüt, 1930	160
B. 3	V. Kovenko	Divriği mntakası turmalinli manyetit yatakları, 1939	Tükenmiş
B. 4	Dr. P. Arni	Şarki Anadolu ve mücavir mntakalarının teknotik ana hatları, 1939	"
B. 5	Prof. Dr. Salamon Calvi	Türkiye'deki zelzelelere müteallik etütler, 1940	160
B. 6	Dr. M. Blumenthal	Niğde ve Adana vilâyetleri dahilindeki Torosların jeolojisine bir bakış, 1941	160
B. 7	Dr. V. Stchépinsky	Türkiye kretase faunası etüdü hakkında, 1942	125
B. 8	Dr. Galip Otkun	Anadolu'da birkaç lias yatağının paleontolojik etüdü, 1942	125
B. 9	Dr. A. Suat Erk	Bursa ve Gemlik arasındaki mntakanın jeolojik etüdü, 1942	Tükenmiş
B. 10	Dr. P. de Wijkerslooth	Anadolu Krom cevherlerinin - istihalesi ve bunların magmatik oluşlarla ilgisi, 1946	285
B. 11	Prof. Dr. K. Ö. Çağlar	Türkiye maden suları ve kaphcaları (fasikül I) 1947	190
"	" " "	Türkiye maden suları ve kaphcaları (fasikül II) 1948	430
"	" " "	Türkiye maden suları ve kaphcaları (fasikül III) 1950	525
B. 12	Dr. E. Lahn	Türkiye göllerinin jeolojisi ve jeomorfolojisi hakkında bir etüt	880
B. 13	Dr. M. Blumenthal	Bolu civarı ile Aşağı Kızılırmak mecrası arası jeolojisi	1250

Seri ve No. su	Müellifi	K İ T A B İ N A D I	Fiatı, (Kuruş)
B. 14	Dr. M. Blumenthal } Dr. Ekrem Göksu }	Akseki civarındaki dağlarda Boksit zuhuratu, bunların jeolojik durumu ve jenezli hakkında izahat	425
B. 15	Mehlika İzgi Taşman	Adana strüktür sondajları Mikro Faunasının etüdü	200
B. 16	Nuh Tilev	Güney - Doğu Türkiye'nin Maestrichtien Rosafine'lerinden Globotruncana neveleri hakkında etüt, 1951	325 ?
B. 17	Dr. C. Erentöz	Çatalca bölgesinde jeoloji tetkikleri	?
C. 1	Dr. V. Stchépinksy	Sivas vilâyetinin Miosen devrine ait faunası, 1939	250
C. 2	Dr. V. Stchépinksy	Erzincan mntakasının jeolojik ve maden zenginlikleri, 1941	190
D. 1	Dr. V. Stchépinksy	Türkiye karakteristik fosilleri, 1946	380
D. 2	Dr. M. Blumenthal	Seydişehir - Beyşehir hinterlandındaki Toros dağlarının jeolojisi, 1947	1250
D. 3	Dr. M. Blumenthal	Belemedik Paleozoik penceresi ve bunun Mesozoik kalker çerçevesi (Kilikya Toroslari), 1947	625
D. 4	Dr. M. Blumenthal	Orta ve Aşağı Yeşil Irmak bölgelerinin jeolojisi hakkında, 1950	1550 ?
D. 5	Dr. M. Blumenthal	Batı Toroslarda Alanya ard ülkesinde jeolojik araştırmalar, 1951	700 ?
D. 6	Dr. M. Blumenthal	Toroslarda yüksek Aladağ silsilesinin coğrafyası, stratigrafisi ve tektoniği hakkında yeni etütler, 1952	450
		Türkiye jeolojik hartası (komple)	1250
		Türkiye tektonik hartası (komple)	Tü:enmiş
		M.T.A. Mecmuaları, 1935 - 1953	500

**Publications of the Mining Research and Exploration
Institute of Turkey**

Series and No.	Author	NAME OF THE BOOK	Price (Kuruş)
A. 1	M.T.A.E.	Quelques problèmes géologiques important du bassin houiller du nord de l'Anatolie, 1937	Out of print
A. 2	" "	Nouvelles données sur le lignite d'Asise Mineure, 1937	" "
A. 3	Louise Jordan	A study of the small foraminifera in the Basbirin well No. 1, 1937	65
A. 4	Dr. S. W. Tromp	Preliminary completion of the stratigraphy, structural features and oil possibility of South Eastern Turkey and a comparison with neighbouring areas, 1941	2000
A. 5	Dr. H. Kleinsorge	Zur Geologie der Umgebung des Braunkohlenvorkommens von Soma, Vilâyet Manisa Türkei, 1941	125
A. 6	Dr. M. Blumenthal	Le dispositif géologique du secteur pétrolifère du Bassin de Boyabat, 1942	125
B. 1	Dr. P. Arni	Zum Erdbeben zwischen Kirşehir, Keskin und Yerköy, 1938	Out of print
B. 2	Prof. Dr. W Jongmans	Beitraege zur Kenntnis der Karbonflora in den östlichen Teilen des Anatolischen Kohlenbeckens, 1939	160
B. 3	V. Kovenko	Gite de magnétite accompagné de tourmaline de la région de Divrik, 1939	Out of print
B. 4	Dr. P. Arni	Tektonische Grundzüge Ostanatoliens und benachbarter Gebiete, 1939	" "
B. 5	Prof. Dr. Salamon Calvi	Untersuchungen über Erdbeben in der Türkei, 1940	160
B. 6	Dr. M. Blumenthal	Un aperçu de la géologie du Taurus dans les Vilâyet de Niğde et l'Adana, 1941	160
B. 7	Dr. V. Stchépinsky	Contribution à l'étude de la fauna, crétacée de la Turquie, 1942	125
B. 8	Dr. Galip Otkun	Etude paléontologiques de quelques gisements du Lias d'Anatolie, 1942	125
B. 9	Dr. A. Suat Erk	Etud géologique de la région entre Gemlik et Bursa (Turquie), 1942	Out of print
B. 10	Dr. P. de Wijkerslooth	Die Metamorphose des anatolischen Chromerzes und ihre Abhaengigkeit von den magmatischen Ereignissen, 1946	285
B. 11	Prof. Dr. K. Ö. Çağlar	Les eaux minérales et les sources thermales de Turquie (I) 1947	190
	" " "	Les eaux minérales et les sources thermales de Turquie (II) 1948	430

Series and No.	Author	NAME OF THE BOOK	Price (Kuruş)
B. 11	Prof. Dr. K. Ö. Çağlar	Les eaux minérales et les sources thermales de Turquie (III) 1950	525
B. 12	Dr. E. Lahn	Etude Géologique des lacs de la Turquie	880
B. 13	Dr. M. Blumenthal	Un aperçu de la géologie des chaînes nord anatoliennes Bolu - Kızılırmak	1250
B. 14	Dr. M. Blumenthal Dr. Ekrem Göksu	Die Bauxit Vorkommen der Berge um Akseki Erörterungen über ihre geologische Position	425
B. 15	Mehlika İzgi Taşman	Foraminifera from Test Wells in Adana, Turkey	200
B. 16	Nuh Tilev	Etude des Rosalines Maëstrichtiennes (genre Globotruncana) du Sud-Est de la Turquie, 1951	325
B. 17	Dr. C. Erentöz	Etudes Géologiques dans la Région Çatalca (Istanbul)	?
C. 1	Dr. V. Stchépinsky	Faune Miocène du Vilâyet de Sivas (Turquie), 1939	350
C. 2	Dr. V. Stchépinsky	Géologie et richesses minérales de la région d' Erzincan (Turquie) 1941	190
D. 1	Dr. V. Stchépinsky	Fossiles caractéristique de Turquie 1946	380
D. 2	Dr. M. Blumenthal	Géologie der Taurusketten im Hinterland von Seydişehir und Beyşehir, 1947	1250
D. 3	Dr. M. Blumenthal	Das Paleozoische Fenster von Belededik und sein Mesozoische Kalkrahmen, 1947	625
D. 4	Dr. M. Blumenthal	Beitraege zur Geologie der Landschaften am Mittleren und Unteren Yeşilirmak, 1950	1550
D. 5	Dr. M. Blumenthal	Recherches Géologiques dans les Taurus occidental dans l'arrière - pays d'Alanya, 1951	700
D. 6	Dr. M. Blumenthal	Das tourische Hochgebirge des Aladağ, neuere Forschungen zu seiner Geographie Stratigraphie und Tektonik	
		Carte géologique de la Turquie, (compl.)	1250
		Carte tectonique de la Turquie, (compl.)	Out of print
		M.T.A. years 1935 - 1953	

TÜRKİYE PETROL HAMLESİ ve DÜNYA PETROL DURUMU

Yazan: Mahmut Rasim MUTUK

Kore ihtilâfı başlangıcında bütün Dünya stratejik madenler istihsalâtında görülen artışlar, 1950/1951 temposunu muhafaza etmemekle beraber, yine de bir sene evvelisine nispetle bir plus kaydetmektedirler. Bilhassa petrolü ele alırsak, Dünya 1953 ham petrol istihsalı, 654,2 milyon tonla 1952 senesine nispetle 33 milyon ton = % 5,3 bir artış göstermesine mukabil, bu artış daha evvelki senelerde, 1948/49 senesi Dünya petrol istihsalı aşağı yukarı sabit kalmışkin, 1949/1950 + 55 milyon ton, 1950/1951 + 65 milyon ton, 1951-1952 + 31 milyon ton, olmuştur. 1949 - 1951 senelerinde istihsal artışındaki yükseklik Kore ihtilâfı dolayısıyla bir çok memleketler teçhizat endüstrisinde istihsalin arttırılmasından ileri gelmiştir.

1953 senesi ham petrol istihsalı artışında Orta Doğu" 16 milyon tonla bütün petrol memleketlerinin en başında gelmekte ve bunu 11 milyon tonla Kuzey Amerika takip etmektedir. 1953 senesi istihsalinde Doğu bloku 5,7 milyon ton, Uzak Doğu 1,5 milyon ton, Batı Avrupa ise 0,6 milyon ton bir artış kaydetmişlerdir. Buna mukabil, Latin Amerika'da ve Karibbean sahasında istihsal 2,1 milyon ton düşmüştür. Doğu bloku 6,7 milyon ton = % 9,5 petrol istihsalı artışına mukabil, Batı Dünyasındaki artış 27,2 milyon, ton = % 4,8 tutmaktadır.

Sunuda unutmamalı ki Dünya büyük petrol memleketlerinin hemen hemen hepsinin istihsal kapasiteleri hakiki istihsallerinin fevkindedir. Geçen sene umumiyetle istihsalin artmasına mukabil, sene sonlarına doğru aylık istihsal-

deki artışın gerilemesi, havaların USA da sıcak gitmesinden dolayı teshin ihtiyacının azalmasından ileri geldiğine bakılırsa, Dünya petrol istihsalinde artık tamamıyla ihtiyaca göre ayarlanma yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

Bilhassa İran petrolünün tekrar Dünya petrol piyasasına çıkarılmasının siyasî zarureti karşısında bu istihsal ayarlanması daha mübrem bir şekil alacağı benzenmektedir.

1951 de Abadan rafinerilerinin kapatılmasıyla İran petrolünün Dünya piyasasında bırakacağı boşluktan korkulmakta idi, bugün ise, aynı petrolünün piyasaya avdetinden endişe edilmektedir. Çünkü petrol şirketleri hummalı faaliyetlerle Arabistan sahalarındaki, petrol istihsalini aradaki gediği kapatacak miktarda arttırabilmişlerdir. Hattâ ARAMCO, İtalya'da inşasını düşündüğü muazzam rafineri tesisatında, istihsal edeceği petrolü, borularla Avrupa'ya nakletmek için gereken projeleri bile hazırlamıştır. Bir taraftan İran'ı iktisaden kalkındırma gayesile 32 milyon ton İran petrolünün Dünya petrol piyasasına çıkarılmasındaki siyasî zaruret ve diğer taraftan ise, Suudî Arabistan ve mücavir Şeyhlikler petrol istihsalini o nispette kısmakta maruz kalınan siyasî imkânsızlık, alâkadar petrol devletlerini çok müşkül bir mevkide bırakmaktadır. Mamafih, bir İngiliz petrol mütehasssınının 1972 de Dünya petrol istihsalinin 2,3 milyar tona kadar çıkacağı hakkındaki tahminin dayandığı Dünya petrol istihsalinin son 10 sene zarfındaki tempo ile artışı göz önünde tutulacak olursa, İran petrolünün

bazı eksperlerin de kabul ettiği gibi. fiyatlarda hiç bir buhran yaratmadan yavaş yavaş piyasaya sürülmesi imkânının hasıl olacağı ümit edilebilir.

Türkiye'ye gelince :

1933 de Güney Doğuda, Bitlis-Muş silsilesinin güneyinde uzanan sahada başlayan petrol aramaları bu bölgenin petrol havzası olabileceğini birçok strüktürlerin petrol taşıması muhtemel sahalar- meydana çıkarılması suretiyle imkân dahiline sokmuştur. Raman sahasının rejional tektonik durumunun Kuzey Irak, Kuveyt ve Arabistan'daki şartlara tamamiyle uygun olması ve bunların petrolün teşekkülü ve ekonomik kıymette yataklar halinde toplanabilmesi için en müsait şartları haiz olan mobil şelfe ait bulunması ve buna müsamil birçok strüktürlerin memlekette mevcudiyeti, Türkiye'ye bir petrol memleketi olarak inkişaf imkânını vermekte ve Raman'da iktisadî kıymette petrol ispat edilmiş olması (10 milyon ton) da bu imkânı ihtimal derecesine çıkararak, bu hususun sondajlarla tahkiki ve ispatı teşebbüsüne yol açmış bulunmaktadır. Fakat memleketin petrol varlıklarını süratle meydana çıkarmak için lüzumlu olan ve zamanla milyarlaraya varacak bir yatırım temininin bir taraftan memleketin malî ve ticarî takatının üstünde bir keyfiyet olması ve diğer taraftan da, son bir kaç sene içinde dev adımlarile inkişaf eden iktisadî kalkınmamızın meydana getirdiği ve devamı için muhtaç olduğu akaryakıt ihtiyacının bugün 1 milyon tona yükselmiş bulunması ve bundan dolayı harice tediyeye ettiğimiz dövizin bir kaç sene içinde 60 milyondan geçen sene 250 milyon T. lirası kıymetini bulması, aynı zamanda iktisadî inkişafın bu tempoda devam etmesi taktirinde, akaryakıt ihtiyacının az bir zamanda iki misline çıkması ihtimali muvacehesinde hükümet, petrollarımızın yerli ve yabancı hususî şirketler vasıtasile işletilmesine karar vermiş ve petrol kanunu namı altında Büyük Millet Meclisinin tastik ve tasvibini istihsal etmiş bulunmaktadır. Bu ic-

raat, memleketimizin petrol ve iktisat tarihinde hiç şüphesiz yeni bir devrin açılmasını sağlamış bulunmaktadır.

Hükümet, memleketin iktisadî kalkınması yolunda 1954 yılı için endüstri, madencilik ve enerji işlerine 51,6 milyon, Tarım hizmetlerine 254,4 milyon ve Ulaştırma hizmetlerine de 254,8 milyon lira tahsis etmiş bulunmaktadır. Bu miktarlar bir sene evvelsine nispetle % 6,6 bir artış gösterdiği gibi, son 4 sene zarfında memleketin iktisadî kalkınması için, 408,2 milyon cari masraflar hariç, 1.559.900.000 TL. gibi daha evvelki 4 senelik bir devreye nisbetle % 103 bir fazlalık gösteren muazzam yatırımlar yapılmıştır. Ekonomi sahasının her cephesinde, kendini gösteren kalkınma hareketi önümüzdeki senelerde daha büyük inkişaflar kaydedecek bir mahiyet arzettiğinden, bu ilerleyiş temposunu muhafaza ve daha hızlandırmak için ziraî ve maden ve bu meyanda bilhassa petrol istihsalâtının, ihtiyaca göre harice ihraç edecek kadar arttırmak mecburiyetinde bulunmaktayız.

Bu bakımdan Türk Petrol Kanununda Türkiyede istihsalî mutesavverpetrol, yalnız her sene gittikçe artan akaryakıt ihtiyacımızı karşılamakla kalmayacak, aynı zamanda ihraç edilerek petrol pazarlarında Dünya petrol ihtiyacını teminde ve Dünya petrol rezervleriyle Dünya istihsalî arasındaki nisbeti tanzimde de bariz bir rol oynayacaktır. Bundan dolayıdırki, içinde bulunduğumuz 1954 senesinin altı Mayısında İşletmeler Vekili Sayın Sıtkı Yırcalı'nın huzurunda Petrol Dairesi Reisi Sayın Emin İplikçi tarafından Soconi Vacum Şirketi mümessiline imzalanarak merasimle verilen ilk petrol arama izni, Türk Ekonomi tarihinde yeni bir devre girişin ilk adımını göstermesi itibarile tarihî kıymetini her zaman için muhafaza edecektir.

Bu yeni devrin memlekete geniş ve mesut iktisadî ufuklar açmasını temenni eder, Hükümetimize muvaffakiyetler dileriz.